



Vi har sammlet en lille mosaik af afskedsbrevs til Frans, der stedes til hvile på Odin Teatrets eget gravsted i Holstebro. Denne flerstemmige form understreger den gruppekultur og kollektive teaterform, som Frans var en del af i over 30 år, og som fortsætter i det hinsides.

Foto: Tommy Bay

ET LIV FORBI

Frans Winther 1947 – 2025

Af Kathrine Winkelhorn

Frans blev født i Støvring, hvor hans far arbejdede som landpost, og hans mor arbejdede på Støvring Kro. Frans var et elsket barn, der var dygtig i skolen. Da han var ni år, blev han påkørt af en lastbil, der betød, at han lå på sygehuset i 2,5 måned. Det eneste han kunne på hospitalet var at læse. Så det blev *Greven af Monte Christo*, og alle de bøger bibliotekaren kunne få fat i, og det fortsatte han med livet i gennem. På Støvring Skole var der en lærer, Niels Juul, der elskede musik. Af ham lærte Frans at spille bratsch, og snart mødtes Frans med et par andre klassisk musik-elskende drenge, og så blev der spillet strygekvartet mindst en gang om ugen i lærerens hjem.

Frans blev uddannet lærer, men arbejdede aldrig som lærer. Efter seminariet begyndte han på Det Jyske Musikkonservatorium, Aalborg (tidligere Nordjysk Musikkonservatorium).

I 1975 flyttede Frans til København og fik arbejde på pakkeposten, og det job passede ham godt, og der blev han også tillidsmand. Pakkerne blev hurtigt leveret, så Frans fik tidligt fri og kunne bruge tiden på at spille bratsch, tegne eller male på sit staffeli. I København blev han aktiv medlem i Kommunistisk Forbund. Frans var en mand der var optaget af mange ting og optaget af alle former for kunst. I 1981 møder vi hinanden, og et par år senere flytter han ind hos mig i Charlottenlund. Sammen får vi sønnen Matthias i 1983, og Christian på 8 år får en lillebror, som han er meget stolt af.

I 1987-1988 arbejdede jeg på Odin Teatret, og det førte til at Frans i 1990 kom til Odin Teatret, hvor han særligt har bidraget med at skrive musik og sange. Havde nogen på teatret fødselsdag, skrev Frans altid en god sang. Frans var med i en række af teatrets ensembleforestillinger som skuespiller og musiker. Dengang turnerede Odin Teatret 4-5 måneder om året og meget ofte i Latinamerika og Italien.

På Odin Teatret fik Frans mulighed for at bruge sine betydelige kunstneriske talenter sammen med ensemblet, men også med egne projekter som han søgte midler til og fik stablet på benene. Her kan nævnes *Tidevandet*, *dagen* og *afskedens lys* lavet til Holstebro Festuge i 2001. Frans elskede poesi og en aften på Odin Teatret i 2006 i en periode, hvor teatret havde besøg af EITALEC - Escuela Internacional de Teatro de América Latina y el Caribe, et latinamerikansk netværk til fremme af samarbejdet mellem scenekunstnere og teaterforskere i hele Latinamerika, fik Frans og latinamerikanerne sammen stablet et arrangement med poesi og musik på benene i en smuk, gammel teater- og balsal i centrum af Holstebro, der hed Knudsens. Det blev i 2007 afsættet til *Poesi på en torsdag*, og Lone Hørslev som er fra Holstebro, blev den allerførste, som blev inviteret. Det blev en kæmpe succes og afholdes seks gange om – tre gange i foråret og tre gange i efteråret, og de fleste toneangivende danske digtere har været med, suppleret af blandt andet Odin Teatrets Husorkester med sang og musik. Gæsterne ankom med toget og blev hilst

velkommen af én eller flere af teatrets kendte figurer, som f.eks. Isbjørnen der spillede harmonika og sang, eller andre kunstnere fra Holstebros kulturinstitutioner. Først var der middag på teatret, som Frans ofte stod for, og dagen efter var der oplæsning om formiddagen på Gymnasiet og HF, besøg på Holstebro Kunstmuseum og frokost i Rådhuskælderen. Om aftenen læste digteren op på Knudsens, og selv Prins Henrik har været med og han ankom klart nok i Den Kongelige Salonvogn.

I 2020 lukkede Odin Teatret ned pga. Corona, og Frans tog hjem til sin lejlighed i Ordrup. På det tidspunkt havde Frans længe været plaget af Parkinson og fik tiltagende vanskeligheder med at spille bratsch og harmonika og havde brug for hjælp. Frans fik verdens bedste hjemmehjælper, og da han flyttede ind på plejehjemmet Holmegårdsparken i Charlottenlund fik hjemmehjælperen dette digt, hvor første vers lyder:

*Anette! Jeg bliver aldrig færdig,
du er jo et epos værdig
en Iliade! en Odyssé!
En hjemmehjælp, en mand med ble!
Du får i stedet for en pose poesi,
som du nu er heltinden i.
Et rosenblad,
et hjemmehjælper-heltekvad.*

På plejehjemmet var der tilfældigvis tilknyttet en kulturcafe, som bliver Frans nye hjem. Han går straks i gang med at tilrettelægge og gennemføre Poetiske Eftermiddage i Holmegårdsparken. Frans får også taget initiativ til, at flyglet i Kulturcafeen bliver sat i stand, så man kan spille på det. Jørgen Leth var to gange gæst og han elskede at læse digte op der. I september faldt Frans og brækkede lårhalsen, og det kom han sig ikke over.

*Kathrine Winkelhorn er lektor emerita fra Malmø Universitet.
Memoria, Odin Teatret (Frans Winther)*



Den døves hus, 2019. Oden til fremskridt. Odin Teatrets ensemble med Frans yderst som den blinde musiker.

Kære Frans

Af Cecilie Ullerup Schmidt

Jeg fik så mange breve af dig, at jeg tænker, du skal have et afskedsbrev i stedet for en nekrolog. Det startede sådan her: I 2001 var jeg gymnasieelev i Holstebro og brugte i 3.g al min tid på musikskolen, når jeg ikke var der. Gennem Alice, min veninde, Robertas Carreris datter, blev der sendt bud til musikskolen om, at du – komponisten fra Odin Teatret – havde brug for en sangersektet til din instruktørdebut *Tidevandet, dagen og afskedens lys* under Holstebro Festuge. Det var et überambitiøst projekt, du havde for: forfatteren Thomas Bobergs digte havde du sat musik til, billedkunstneren Kirsten Justesen havde lavet en isskulptur, der skulle smelte i løbet af forestillingen, strygere skulle spille, en trio af ældre herrer skulle synge, et talekor af børn fra en folkeskole skulle recitere, og ja, i sekstetten af gymnasiesangere skulle vi synge flerstemmigt. Det var ret megalomant af en debut at være, men også æstetisk simpelt i sine klare valg af elementer. Der var fra første prøve tydeligvis brug for lidt organiserende assistance, og jeg blev din instruktørassistent. Jeg husker dine rodede nodebunker og partiturer, dine forsvedte, sorte t-shirts, dit grå hår og uplejede skæg, dine lange arme, der slog ud, dine levende øjne og dit store smil. At være assistent for dig var at få hænderne fulde af ansvar og koordinering, men også at blive taget med på råd, med på bar, med i Tages forestilling som en statist, der skrev digte med sand ved Storeårens bred, med til Ulrik og Rinas middage. Det var en generøs og for mig som ungt menneske åbnende gestus: jeg tror, du inviterede mig til at leve med kunstnerne.

Da jeg flyttede til Paris i sensommeren, skrev vi mails til hinanden om det, vi lyttede til og læste. Du var en mester i henvendelse, en indgyder af karakter. Jeg har ledt forgæves efter det, du skrev, men min hotmailkonto husker dårligere end jeg. Jeg husker, du skrev lange refleksioner over at rejse i Peru, du skrev om Ezra Pound, du skrev om stilhed i Vestjylland. Du skrev til mig, som var jeg et voksent menneske og som var jeg en ligesindet kunstner. Du inspirerede, pustede ånd i mit unge sind, og du var en trofast ven.

I 2005 var jeg kommet hjem til København efter studier ved Freie Universität, hvor jeg havde lært at skrive erindringsprotokol for hver forestilling, jeg så. Derfor har jeg også fire siders håndskrevne noter om din kammeropera *Ezra*, som du skrev over Ezra Pounds liv med tekster af ham og Peter Laugesen, og med musik af dig. Med hastigt observerende håndskrift har jeg skrevet den 28.8.05:

super smukt lys, profiler, stiliseret. Båndoptager + oplæsning, Peter L. Patos så ren og klar at den rører. Ordbilleder – poesi så kraftfuld og skærende præcis. Samtidig af lyd-lys-og ordbilleder. (...) Polyfoni på scenen mellem violinist, recitation, sang, koreografi og digtoplæsning. (...) Sætter historiens hvide, tomme sko (koncentrationslejr?) frem på den bare scene. "I am what I have made" => dækker skoene med sort stof og barnet går. Slutning: barnet i lys fra vand.

Kære Frans, nekrologer beskriver ofte hvad mennesker har gjort og hvad de har udrettet. Men du var relationernes mester og du gjorde mig en lille smule mere til den, jeg er i dag. Tusind tak for det. Og god rejse mod afskedens lys.

*Kærlig hilsen,
Cecilie*

Cecilie Ullerup Schmidt er lektor på Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet.

Til min ven Frans

Af Ulrik Skeel, Odin Teatret

*Stående midt i strømmen af liv
til stede som et bjerg eller et æbletræ
– det var lige dig
det var du skabt til
livet sluttede sig om dig
som en uldstrømpe om en fod
men nu havde du indset
at det var tid at forlade hotellet
du havde taget os i favnen
krammet og kysset os nok
skrevet nok
af dine perlende poesier til os
der gjorde os blinde af glæde
med sine skælmske stjerner i håret
sine latterbrøl af solstråler og bølgeskum
og de gule, røde og blå fugle
der brugte luften som dansegulv
eller fløj til og fra gamle eksistentielle telegrafledninger
og trillede
du tænkte
du havde lavet mad
hvor du drøgede piskefløde, gulerødder, smør
et bundt persille, rester fra i går
muslinger, tang, en halv flaske hvidvin
og andre ting du fandt rundt omkring*

ned i en gryde nok
mad, der smagte som de retter Katarina af Medicis
italienske kokke tilberedte til hende
for at hun ikke skulle kede sig i Paris
du mente
at du havde konkurreret nok
med de herrer Bach, Haydn, Mozart, Beethoven,
Brahms, Wagner og den uovertrufne Fanny Mendelssohn
med andre ord:
nu havde du slikket din guldtallerken ren
du havde tømt din sidste Brunello
og også slugt flasken
alle skygger var sivet ned gennem gulvbrædderne
nu ville du fortsætte din eventyrlige udflugt i livet
i en af de andre dimensioner
den ottende
ikke flere samtaler om Camus, musik og poesi
ikke flere lukulliske måltider med os
nu ville du være til stede fraværende
en levende mineralåre fyldt med krystaller
i evighedens marmorpalads
med de totusindfemhundrede tårne
være kompasset, der viser os, der er blevet tilbage
alle de veje
vi stadig skal vandre ad.

Kærlige hilsner
Ulrik

Om Frans Winther

Af Eugenio Barba, Odin Teatret

Jeg kan ikke mere. Med disse ord tog Frans Winther afsked med os i dag, den 17. oktober. Som komponist og musiker, skuespiller og teaterinstruktør var han en stadig inspiration for os. Efter nogle år på blandt andet Nordjysk Musikkonservatorium i Aalborg kom han til Odin Teatret i 1987 og begyndte med det samme et intenst samarbejde med skuespiller Else Marie Laukvik. Resultatet mandede ud i forestillingen *Memoria* – om de tyske udryddelseslejre og modet hos dem, som fortsætter med at leve uden at ønske at glemme.

Efter år med turnéer i et utal af lande – fra Kina til Colombia og inklusive dusinvis af byer i Europa – måtte Frans i 2020 på grund af Parkinsons sygdom aflyse en turné til Paris, der skulle mindes Ludwik Flaszen. Flaszen var sammen med Grotowski skaberen af Teatr Laboratorium 13 Rzedów i Opole, Polen. Samtidig havde Frans sammen med Else Marie og Rina Skeel sat musik til – og optrådte i – en Odin Teatret-forestilling om Goya, *Den døve mands hus*.

Frans komponerede original musik og skabte dristige arrangementer til alle Odin Teatrets forestillinger fra 1990 til 2020, som han selv også optrådte i. Han var umådelig tålmodig med sine kolleger, særligt med mig, for hvem musikken var en handling i lyd, markeret af skuespillernes impulser. Han var ekspert i at sammensætte musikkens toner fra forskellige, fjerne kulturer. Hans operaer *Shakuntala*, *Ur-Hamlet* og diverse musikalske mosaikker til Theatrum Mundis interkulturelle forestillinger er et bevis på dette.

Ven med utallige digtere skabte han sammen med Ulrik Skeel en månedlig begivenhed, som bragte mange af disse digtervenner til Holstebro til et forestillingsarrangement med titlen *Poesi på en torsdag*. Frans skabte desuden en opera, *Ezra*, om Ezra Pounds liv og digtning, baseret på en libretto af Peter Laugesen. *Tidevandet, dagen og afskedens lys* er en cd, som er baseret på hans musik til digte af Thomas Boberg.

Frans boede i et stykke tid på vores teater i et værelse med permanent uorden. Alligevel stod han hver eneste morgen op, før vi andre ankom, ryddede op og gjorde rent i vores køkken. Mange af vores gæster husker vores teater, fordi vores originale komponist også var en ydmyg arbejdsmand.



Johanne Winding Nordestgaard • Lene Voss Bredsten
Marlene Follmann Ballebye • Mette Kobow

SCENEKUNST

- HER OG NU



Praxis

Scenekunst – her og nu er en grundbog til gymnasieskolen, efterskoler, højskoler og sceniske grundkurser, der hvor man beskæftiger sig med teaterprocesser i praksis og hvor refleksionen over det man gør og hvorfor spiller en vigtig rolle. Måske kunne man sige, at bogens formål er på forskellige niveauer at skærpe dømmekraften i forhold til de mange valg (æstetiske, sociale, organisatoriske), som scenekunstneriske produktioner kræver.